

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

Dva národy, jeden vztah aneb Česko-vietnamské partnerské vztahy

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Kulturní antropologie

Autor: Šárka Zapletalová

Vedoucí práce: Mgr. Nicola Raúl

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma „*Dva národy, jeden vztah aneb Česko-vietnamské partnerské vztahy*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne.

Podpis

Anotace

Jméno a příjmení:	Šárka Zapletalová
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	Kulturní antropologie – Aplikovaná ekonomická studia
Obor obhajoby práce:	Kulturní antropologie
Vedoucí práce:	Mgr. Nicola Raúl
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Dva národy, jeden vztah aneb Česko-vietnamské partnerské vztahy
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na sociokulturní rozdíly v Česko-vietnamských partnerských vztazích s využitím kvalitativního výzkumu a polostrukturovaných rozhovorů s respondenty.
Klíčová slova:	Sociokulturní rozdíly, Vietnam, Česká republika, vztahy
Title of Thesis:	Two nations, one relationship or Czech-Vietnamese partnerships
Annotation:	The bachelor thesis focuses on socio-cultural differences in Czech-Vietnamese partnerships using qualitative research and semi-structured interviews with respondents.
Keywords:	Sociocultural differences, Vietnam, Czech Republic, relations
Názvy příloh vázaných v práci:	Osnova polostrukturovaného rozhovoru
Počet literatury a zdrojů:	16
Rozsah práce:	43 s. (71 123 znaků s mezerami)

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. CÍL VÝZKUMU	7
1.1. VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	8
2. METODOLOGIE A SBĚR DAT	9
2.1. VOLBA METODY VÝZKUMU	9
2.2. VÝBĚR PARTICIPANTŮ	10
2.3. POSTOJ PARTICIPANTŮ K VÝZKUMU	11
2.4. VEDENÍ ROZHOVORŮ	11
2.5. ETIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	12
2.6. ZPRACOVÁNÍ DAT	12
2.6.1. PŘEPIS A ANALÝZA ROZHOVORŮ	12
3. KULTURA.....	12
3.1. ČEŠI OČIMA VIETNAMCŮ.....	14
3.2. VIETNAMCI OČIMA ČECHŮ.....	16
4. SOCIOKULTURNÍ ROZDÍLY	17
4.1. TRADICE A SVÁTKY	22
4.1.1. Vietnamský Nový rok vs. Český Nový rok.....	23
4.1.2. Den dětí ve Vietnamu.....	25
4.1.3. Velikonoce a Vánoce	26
4.1.4. Vietnamská svatba vs. česká svatba.....	28
5. INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE	30
6. BILINGVNÍ RODINA	33
6.1. TYPY BILINGVNÍCH RODIN PODLE MARTINA LACHOUTA.....	34
6.1.1. První typ.....	34
6.1.2. Druhý typ.....	35
6.1.3. Třetí typ	35
6.1.4. Čtvrtý typ.....	35
6.1.5. Pátý typ.....	35
6.1.6. Šestý typ	35
7. POJETÍ ETNICITY.....	36
7.1. VNÍMÁNÍ JINAKOSTI	37
ZÁVĚR	40
LITERÁRNÍ ZDROJE.....	42

ÚVOD

V současné době narůstá počet párů, v nichž se partneři liší – barvou pleti, náboženstvím či národností. Ve své práci se zaměřím na poslední skupinu, a to na smíšené partnerské vztahy, které jsou založeny na odlišné národnosti, konkrétně české a vietnamské. Vzhledem ke stále aktuálním otázkám týkajících se multikulturních partnerství a migrace je tohle téma velmi vnímané společností.

Počátky Česko-vietnamských partnerství jsou spjaty hlavně s první migrační vlnou vietnamských studentů, která se konala v 50. a 60. letech minulého století na základě *Dohody o vědeckotechnické spolupráci (1958)*. V této době začali Vietnamci do ČR přijíždět po stech. Později byla sjednána další *Dohoda o odborné přípravě občanů Vietnamské demokratické republiky v československých organizacích (1976)*. Většina z těchto migrantů tady po svých studiích zůstala pracovat a postupně si začali zakládat rodiny a usazovat se.

Dosavadní literatura zabývající se touto problematikou je zaměřena výhradně na pohled českých aktérů, a to hlavně z důvodu jazykové bariéry, která často mezi autorem a respondentem může nastat (viz Mutlova, 2010). Dle mého názoru je však velmi přínosné se v rámci daného tématu zaměřit jak na pohled českého aktéra, tak i vietnamského. Nejen že nám tento přístup poskytne objektivnější pohled na skutečnost, ale také nám může přiblížit sociokulturní rozdíly v multikulturních partnerstvích a popřípadě jaké mají vlivy na jejich vztah a společné soužití.

Tematika Česko-vietnamských partnerských vztahů mi je blízká hlavně z toho důvodu, že já sama ze smíšené rodiny pocházím. Celý život jsem se setkávala se střetem odlišných kultur a způsobu výchovy.

Má největší motivace, která mě vede k danému výzkumu vychází již z mého dětství. Vždy, když jsem chodila na návštěvy do českých rodin, pociťovala jsem jistou jinakost. Nejčastěji to souviselo se stravou, či slavením určitých svátků a tradic. Vždy

jsem byla zvědavá, jestli to i v ostatních smíšených rodinách funguje stejně. Bylo příliš mnoho otázek, na které jsem neznala odpovědi, a právě tohle mě přimělo se zaměřit na zkoumání Česko-vietnamských partnerských vztahů.

Na doporučení mé vedoucí není práce rozdělena na teoretickou a praktickou část, ale jsou navzájem propojeny, přičemž poznatky z výzkumu jsou zakomponované v teoretické části pro lepší pochopení. Práci jsem rozčlenila do sedmi kapitol, které na sebe postupně navazují. První kapitola se zaměřovala na samotný cíl výzkumu, ve druhé jsem se zabývala analýzou a metodologií. Od třetí kapitoly jsem vycházela z kategorií, které vzešly z mého výzkumu. Nejdříve jsem se soustředila na kulturu, která je ústřední odlišností v Česko-vietnamských partnerských vztazích. Následně jsem se zaměřovala na samotné sociokulturní rozdíly. Pátá kapitola zahrnuje interkulturní komunikaci a její řešení. Šestá se zabývá bilingvní rodinou a jejími typy. Sedmá kapitola se soustřeďuje na samotné vnímání jinakosti, která je součástí každodenního života především participantů vietnamského původu a jejich dětí.

1. CÍL VÝZKUMU

Cílem mé práce bude zjistit, zda sociokulturní rozdíly ovlivňují Česko-vietnamské páry v České republice a pokud ano, jaký vliv mají tyto rozdíly na jejich vztahy a na samotné aktéry. V práci se zaměřím například na reakce rodiny, výchovu dětí, tradice a svátky, jazykové bariéry a jejich překonání, jelikož všechny tyto aspekty mohou mít vliv na společné soužití partnerů.

Pomocí otázek jsem chtěla zjistit, jestli dané odlišnosti byly pro jejich partnerský vztah klíčové či nikoliv. Zda pro ně znamenaly spíše překážku nebo zpestření jejich života a životního stylu. Zaměřila jsem se také na postoje v jejich partnerství, zvláště na to, zda k jedné z kultur inklinují více a z jakého důvodu.

Dalším důležitým bodem, kterým jsem se zabývala byl vliv okolí na jejich partnerský vztah. Zvláště jsem se soustředila na zkušenosti s rasismem, jak u participantů samotných, tak i jejich dětí a jeho případným následným řešením. V rámci výchovy dětí jsem se zaměřila také na přípravu potomků na střet dvou kultur a možné vnímání jinakosti.

Přínos mé práce spočívá v pohledu obou aktérů Česko-vietnamského partnerství, kde jsem se zaměřila převážně na jejich osobní zkušenosti se sociokulturními rozdíly a jejich vliv na ně samotné. Dále bych svou prací chtěla přispět k hlubšímu porozumění vietnamské kultury a poskytnutí větší informovanosti o dané problematice.

1.1. VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavní výzkumná otázka:

Má etnicita vliv na Česko-vietnamské partnerské vztahy?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jaké jsou sociokulturní vlivy v Česko-vietnamských vztazích?

Jak na výběr jejich partnera/partnerky reagovala rodina?

Má odlišná kultura partnerů vliv na východu dětí?

Jak se cítí v kulturním prostředí toho druhého?

Jaké faktory mají vliv na výběr tradic a zvyklostí, které rodina praktikuje?

2. METODOLOGIE A SBĚR DAT

2.1. VOLBA METODY VÝZKUMU

Metodologická východiska práce budou založena na koncepci antropologického výzkumu. Zvolen bude kvalitativní přístup zakotvené teorie. Přestože většina výzkumů na podobné téma využívá pro výzkum kvantitativní metodologii, já upřednostnila kvalitativní přístup, který mi přijde pro tento výzkum vhodnější, kvůli hlubšímu porozumění zkoumané skutečnosti.

Zakotvená teorie je metodologie založena na získání dostatečného množství dat, která jsou nadále analyticky konstruována a propojována. Pomáhá výzkumníkovi identifikovat témata, která jsou spjata s kategoriemi souvisejícími s procesy zkoumaného vzorku. Dle O'Learyho (2004, s. 86), *„při zakotvené teorii záleží především na hlavní výzkumné otázce, ze které výzkumník vychází při volbě metody výzkumu.“* Pro mou práci je tato metodologie přínosná především v orientaci, samotném vytvoření teorie a aplikaci získaných dat.

Největší výhodou je, že díky přímému kontaktu s komunikačními partnery v jejich přirozeném prostředí, budu moci interpretovat jevy z hlediska jejich významů a vnímání jednotlivých participantů. Umožní mi získat komplexní obraz jevů založených na hloubkových datech a hlubší porozumění zkoumaného fenoménu.

Hlavní technikou tvorby dat v tomto výzkumu budou polostrukturované rozhovory s jednotlivými aktéry partnerského vztahu, ve kterých bude kladen důraz na jejich osobní zkušenost. Výše uváděná metodologická východiska spolu s polostrukturovanými rozhovory mi umožní blíže nahlédnout na problematiku a individuální názory participantů.

Rozhovory jsem realizovala od srpna do prosince roku 2020. U poloviny rozhovorů jsem měla možnost využít osobního kontaktu s participanty. Druhou část jsem musela přizpůsobit aktuální epidemiologické situaci související

s protiepidemickým opatřením a zvolila jsem online rozhovory. Využívala jsem převážně sociálně sítě jako jsou Skype, Messenger apod.

2.2. VÝBĚR PARTICIPANTŮ

Pro svůj výzkum jsem volila participanty z Česko-vietnamských partnerských vztahů, kteří spolu žijí či žili ve společné domácnosti minimálně 5 let. Dané kritérium jsem zvolila hlavně z toho důvodu, že dle mého názoru se po této uplynulé době partneři dostatečně poznali a zároveň si mohli povšimnout jistých kulturních odlišností, které je v průběhu jejich společného soužití případně ovlivnily.

Další významná hodnota, která ovlivnila výběr mých participantů, byla výchova vlastních potomků. Jelikož jsem se v rámci svého výzkumu zaměřila také na interkulturní odlišnosti ve způsobech výchovy dětí.

Pro získávání dat jsem zvolila jako působiště celou Českou republiku, abych zajistila různorodý vzorek participantů (věk, pohlaví, délka vztahu). Vzhledem k tomu, že je vietnamská komunita na sebe úzce napojena, se získáváním dalších kontaktů jsem neměla značný problém, jelikož jsem měla možnost využít metodu sněhové koule. Dá se definovat jako získávání nových kontaktů na základě procesu postupného nominování dalších osob již známými případy. Samotný proces začíná u jednoho nebo více jedinců, u kterých se ví, že splňují požadovaná kritéria. Je s nimi realizován rozhovor a následně jsou požádáni o nominování dalších možných osob, které rovněž splňují tato kritéria. Tento proces se neustále opakuje až do naplnění požadovaného množství vzorků. (Hartnoll, 2003).

Jak jsem již zmiňovala v úvodu, tak odlišností mé práce od ostatních výzkumů na dané téma je, že jsem se soustředila stejnou měrou na oba partnery tvořící Česko-vietnamský partnerský vztah. V průběhu rozhovorů jsem volila metodu, kdy jsem se každého z partnerů dotazovala zvlášť v soukromí, a to hlavně z toho důvodu, aby nedocházelo k ovlivňování odpovědí druhým partnerem. Výzkum, tak byl objektivní a vyobrazen z pohledu obou aktérů.

Měla jsem zájem provést hloubkové rozhovory jak s muži, tak s ženami. Nakonec mi bylo umožněno oslovit 5 partnerských párů, a to 5 žen a 5 mužů. Některé z nich, již spolu nežijí ve společné domácnosti, ale stále spolu udržují partnerský vztah kvůli výchově dětí. Věková kategorie participantů se pohybovala od 32 do 60 let a délka jejich partnerského vztahu se pohybovala mezi 8 až 40 lety.

2.3. POSTOJ PARTICIPANTŮ K VÝZKUMU

Oslovení participantů byli velmi otevření a vstřícní. Menší problém nastal z důvodu jazykové bariéry u vietnamských příslušníků, ale vyřešila jsem ho díky tlumočnickovi, který mi pomáhal překládat některé nesrozumitelné věty. Byla jsem si vědoma možného zkreslení výpovědi participantů, ale snažila jsem se danému nedostatku předcházet tím, že jsem volila pomoc tlumočnicka pouze v krajních případech. V průběhu rozhovoru jsem se ujišťovala u participantů, zda jim přítomnost třetí osoby nevadí a většina z nich tuto skutečnost spíše uvítala, protože si češtinou nebyli zcela tak jisti a zvolili raději vyjádření ve svém rodném jazyce. Ostatní rozhovory probíhaly již bez problému.

2.4. VEDENÍ ROZHovorŮ

Při vedení rozhovoru sehrála velkou roli má osobní pozicionalita a blízkost k tématu. Skutečnost, že já sama pocházím z Česko-vietnamského partnerského vztahu navázalo mezi mnou a participanty již zpočátku jistou důvěrou. Díky rozdělení partnerů při rozhovorech jsem mohla navázat trochu bližší vztah s každým zvlášť. Navíc jsem mohla zachovat pocit bezpečí a anonymity každého z nich.

Rozhovory jsem zpočátku realizovala v kancelářích participantů či jejich domovech a průměrná délka jednoho rozhovoru byla 60 minut. Později, z důvodu zhoršení pandemické situace, jsem musela přejít na online formu, která vedla spíše k větší uzavřenosti participantů. To mělo za následek zkrácení délky rozhovorů zhruba o 15 minut.

2.5. ETIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Každého participanta jsem zpočátku seznámila s tématem výzkumu a jeho cílem. Poté jsem požádala o souhlas s nahráváním rozhovoru, ujistila je o anonymitě a upozornila je na relevantnost poskytnutých informací. Dále jsem je informovala o tom, že veškeré poskytnuté rozhovory jsou pouze pro účely mého výzkumu. Měla jsem také připravenou tištěnou formu dohody o zpracování informací, ale žádný z participantů ji nevyžadoval.

2.6. ZPRACOVÁNÍ DAT

2.6.1. PŘEPIS A ANALÝZA ROZHovorŮ

Po realizaci rozhovorů následoval jejich přepis z audionahrávek do textové formy. Zvolila jsem zachování původní výpovědi participantů a popřípadě jsem dodala jejich překlad z vietnamského jazyka do českého. Po získání dostatečného množství dat a jejich následném přepisu do digitální formy nastala jejich analýza. V mém případě se jednalo o deset rozhovorů, které mi poskytly dostatečné množství informací pro můj výzkum. Následně jsem začala s otevřeným kódováním, čemuž rozumíme jako primární konceptualizaci získaných dat. Zaměřila jsem se jak na samotná slova, tak celé věty, které byly klíčové pro tematické rozkrytí celého textu. Následně jsem je zařadila do osmi hlavních kategorií dle jejich významnosti a propojenosti.

3. KULTURA

Kultura nemá jasně vymezenou a všemi využívanou definici, je sama o sobě jedinečná a specifická v každé společnosti. Je považována za soubor rozsáhlých komplexních jevů, do kterých patří oblasti vědění, směny, práva, zvyků, umění, výchovy, jednání a zkrátka vše, co lidem umožňuje se orientovat ve společnosti a utvářet ji. Američtí antropologové Clyde Kluckhohn (1905-1960) a Alfred Luis Kroeber (1876-1960) ve svém díle *Culture* provedli rešerši a analýzu s více než sto šedesáti dosavadních definic kultury. Jejich cílem nebylo vytvořit další definici, ale upřesnit koncepci kultury v antropologii. Došli k závěru, že pojem kultura zahrnuje vzory, jež

si lidé osvojují a předávají prostřednictvím symbolů, které si odvozují z chování. Jádrem kultury se rozumí ideje a hodnoty, které podmiňují chování a artefakty. Dále také vymezili šest různých pojetí kultury, a to na popisné, normativní, historické, psychologické, strukturální a genetické (Soukup, 2015). Kromě toho, co všechno do kultury patří a jakým způsobem určuje lidské vidění světa a jeho pojetí, jsou rovněž podstatné i charakteristické rysy či její definiční znaky.

V antropologickém pojetí je kultura chápána jako provázaný integrovaný systém, který tvoří kulturní vzorec. To například znamená, že uspořádání rodiny či příbuzenských vztahů souvisí se způsobem hospodaření, ale i s tím, jak je v dané společnosti utvářen status jednotlivce, tudíž souvisí se sociální stratifikací v rodině. V případě, že nastane změna či posun v jedné z kulturních složek, dojde k proměně celého kulturního vzorce.

Americký kulturní antropolog Roger Martin Keesing rozdělil teorie kultur do dvou základních skupin:

- 1) Kultura jako adaptivní systém. Přičemž různé kultury nevznikají na základě biologické evoluce nebo genů, ale představují prostředek adaptace. Jsou to systémy, které slouží k přizpůsobení se lidským společnostem.
- 2) Ideální teorie kultury, kde rozlišil tři další rozdílné přístupy ke studiu kultur jako systému idejí.
 - a) Kultura jako kognitivní systém, je chápána jako uspořádaný systém sdílených znalostí, hodnot a představ, které vyjadřují, jak lidé pojmají a rozumí světu. Pomáhá jedincům s interakcí s druhými, interpretováním zkušeností a orientací ve světě.
 - b) Kultura jako strukturální systém, vychází z přesvědčení o univerzálních vlastnostech lidské mysli, ze kterých je potřeba utvářet klasifikacemi řád v univerzu. Projevuje se vytvářením řádu v přírodě, vztahů člověka k přírodě a mezilidskými vztahy. Tyto struktury lze odhalit například v mýtech, umění a příbuzenských systémech.

- c) Kultura jako symbolický systém, kde ji musíme chápat jako soustavu systémů a významů, na jejímž základě je organizována sociální interakce, orientace ve světě a jeho porozumění (Soukup, 2015).

Sám zastává názor, že různé kultury nevznikají pod kontrolou biologické evoluce nebo genů, ale představují prostředek právě nebiologické adaptace (Keesing, 1974). Tato situace nastává právě u vietnamských občanů, kteří se postupem času adaptují do české společnosti a postupně přebírají české kulturní návyky a zvyklosti.

„Díky tomu, že jsme tady chodili do školy jsme se všechno naučili a přizpůsobili se.“

„Protože jsme v Česku. Nejsme ve Vietnamu.“

„Postupem času jsem se všechno naučil.“

„Dcera je spíše Češka než Vietnamka.“

Míra této integrace a adaptace je úzce spjata také s délkou pobytu v České republice. Vietnamci druhé generace, kteří již vyrůstali v české společnosti se přizpůsobili rychleji a snadněji. Je to obousměrný proces sjednocování domácího obyvatelstva a migrantů do jedné společnosti, který na jedné straně vyžaduje přizpůsobování migrantů a na druhé straně vyžaduje vytváření podmínek pro začleňování migrantů do přijímací společnosti (Drbohlav, 2010).

Rozdílná kultura obou partnerů, je základní prvek, který Česko-vietnamské partnery odlišuje právě od párů se stejným etnickým původem. Pro partnery může být náročné tuto jinakost překonat a je k tomu potřeba značná míra vzájemného pochopení a trpělivosti.

3.1. ČEŠI OČIMA VIETNAMCŮ

Vietnamci se v České republice pohybují již od roku 1956, kdy byla uzavřena první mezinárodní dohoda mezi Vietnamem a Českou republikou. Do roku 1989 byla migrace z Vietnamu závislá převážně na dohodách mezi oběma zeměmi, kdy mohl migrovat pouze určitý počet vietnamských mužů a žen. Učili se v České republice

převážně praktické obory, které mohli uplatnit i po návratu do Vietnamu. Někteří tak učinili, ale větší část zůstala a pomáhala rodinám finančně na dálku, kde jim část svých vydělaných peněz zasílala.

Později byli vietnamští migranti využíváni jako levná pracovní síla v továrnách. V následujících letech se spíše dali na podnikatelskou dráhu a pracovali na živnost. V současnosti tento stav přetrvává a většina Vietnamců má své podniky, ze kterých část vydělaných peněz stále zasílají svým rodinám do Vietnamu. Setravávají převážně v gastronomii, maloobchodech, velkoobchodech a kosmetických službách. V současnosti jsou Vietnamci v České republice národnostní menšinou. Zakládají zde rodiny a adaptují se do české společnosti.

Vietnamci považují Čechy za zdvořilé, pracovité a se zájmem o kulturu. Jsou oceňováni za svou starostlivost o seniory a blízké. Oceňován bývá také černý, ironický a drsný český humor, který bývá pro cizince těžce srozumitelný, jelikož obsahuje hodně slovních hříček a historických propojení. Češi jsou klidní a vyrovnaní lidé, kteří se rádi baví a mají rádi pravidla, která ale rádi obcházejí.

„Češi jsou takoví, veselí, hodně pijí pivo. Jak říkají lidově – chlastají a baví se hlavně v těch hospodách a tak.“

Většina participantů považuje Čechy za poměrně uzavřené lidi, kteří nejsou moc přátelští. Přirovnávají tuto skutečnost hlavně k sousedským vztahům na vesnici či ve městech.

„Jak Češi žijí v jednom panelovém domě, tak oni nemají třeba tak blízký vztah jako my ve Vietnamu. Ve Vietnamu mají sousedé lepší vztahy. Češi žijí tak, že každá rodina má svoje, nezajímá je druhá rodina vedle nebo naproti a když, tak velice málo. Vietnamci se zvou navzájem k sobě a je to jedna velká rodina. A tady se spíše pomlouvají a nenávidí se. Celkově Češi jsou takoví více nenávislní než Vietnamci.“

Česká republika je Vietnamci vnímána jako velmi bezpečná země s mnoha pracovními a studijními příležitostmi. Což byl také primární důvod jejich migrace.

3.2. VIETNAMCI OČIMA ČECHŮ

Vztahy mezi menšinovou a většinovou populací se mohou odehrávat v různých rovinách, které se navzájem prolínají. Může se jednat o diskriminaci, xenofobní pocity, ale také o vzájemnou pomoc s integrací do majoritní společnosti či spolupodílení na správě regionu či státu. Tento proces se týká právě vztahů mezi Vietnamci a Čechy. Samotný postoj je individuální a týká se každého jedince zvlášť.

Vietnamci jsou v České republice považováni za velmi usměvavé a přátelské lidi. Úsměvem také často vyjadřují omluvu v případě, že dotyčný nerozumí projevu mluvčího. Kvůli čemu také dochází k nedorozumění mezi Čechy a Vietnamci při společné komunikaci.

„Když jsem ho poprvé viděla, zaujalo mě, jak se pořád na všechny usmíval, a přitom nikomu nic nerozuměl.“

Dále mají velmi pohostinnou povahu, jsou vždy připraveni kohokoliv a kdykoliv pohostit.

„Dělali jsme každý týden hostinu s vietnamským jídlem pro celou rodinu a občas i přátelé. Tohle byl jeho nápad a všem se to moc líbilo.“

Při setkání s Vietnamcem je běžné, že se vyptává na zdraví a rodinu. Není pro ně žádným tajemstvím jejich zdravotní stav, tak jako pro Evropany, kteří to považují za velmi důvěrnou informaci. Nedělají to z toho důvodu, že by vyzvídali, ale spíše ze slušnosti a za účelem pomoci například doporučení vhodného lékaře či zdravotnického zařízení.

„Na našem prvním rande se mě zeptal, kolik vážím, tak to mě docela nepříjemně překvapilo.“

4. SOCIOKULTURNÍ ROZDÍLY

Při střetu dvou rozdílných kultur v partnerství, mohou nastat situace, kdy se začnou projevovat kulturní rozdíly, které ovlivní, jak jejich vzájemný vztah, tak postoj ke společnosti nebo výchovu dětí. Jak tyto kulturní rozdíly vznikají, uvedl Václav Soukup ve svém internetovém článku: *„Klíčem k pochopení kulturních rozdílů je skutečnost, že v průběhu existence lidstva jednotlivé pospolitosti a společnosti volily odlišné adaptační strategie jak ve vztahu k přírodě, tak k jiným etnickým skupinám a národům.“* (Soukup, 2017)

Smíšené partnerství utváří vztah plný odlišností a změn. Každý z partnerů do něho vkládá své návyky, zvyky a kulturní hodnoty. Díky postupné akulturaci, která je definována jako *„proces, v němž styk mezi různými kulturními skupinami vede k osvojení nových kulturních vzorců jednou či oběma skupinami, přičemž může být jedna kultura pohlcena nebo může vzniknout nová, syntetizující kultura“* (Hartl & Hartlová, 2004, s. 28), se tyto sociokulturní rozdíly postupně snižují.

Velký rozdíl mezi dvěma kulturami může zapříčinit vzájemné nedorozumění a nepochopení. Jedna ze značných rozdílností je, že ve Vietnamu vládne patriarchát, kde hlavou rodiny je zásadně muž, který má za úkol zajistit bezpečí a finance pro rodinu a žena má na starosti děti a chod domácnosti. Tady jsem zaznamenala u svých participantů nejčastější neshody. Muži původem z Vietnamu nerozumí situaci, kdy jsou po nich vyžadovány domácí práce či hlídání dětí. Naprosto absurdní jim přijde, když má jít muž na rodičovskou dovolenou.

„Chlapi chodí na mateřskou, což mi přijde docela vtipné.“

„Dětem se nevěnuje, prý je to práce matky a otec má jen vydělávat.“

„Jeho práce je pro něho důležitější, jak ta moje.“

„Manželka se má starat a domácnost a děti, já musím vydělávat.“

Pojetí české rodiny se v posledních několika desetiletích výrazně změnilo. Křesťanská podoba manželství, kde vládla přísná monogamie a určené role muže a ženy v domácnosti již vymizela. V současnosti již není nic neobvyklého, když jde muž na rodičovskou dovolenou a žena nadále pracuje. Také není žádnou abnormalitou mít nemanželské dítě, soužití dvou partnerů bez sňatku, rozvody aj. Ke sňatku dochází ve vyšším věku, a to samé platí i pro narození prvního dítěte. Vietnamské rodinné vztahy bývají vždy velmi semknuté a stavěné mezi priority každého jedince. I přesto, že jsou v České republice rodiče celý den v zaměstnání a o jejich děti se převážně starají české ženy, tak se vždy všichni členové domácnosti večer sejdou u tradiční vietnamské večeře. Ve vietnamských rodinách převládá tradiční úcta ke vzdělanostem a učitelům. Tuto tradici dodržují i po přestěhování se do České republiky. Svě děti vedou k respektu vůči jejich pedagogům a dobrým studijním výsledkům, kterými se rodiče často chlubí a přejí si, aby se jejich děti propracovaly na důstojnější pracovní pozice, než mají oni samotní. K dané tematice často používají vietnamské přísloví: „*Con hon cha là nhà có phúc*“, v překladu: je-li dítě lepší než otec, rodina je šťastná. Vietnamci také nosí pedagogům svých dětí různé dary a pozvánky na jejich rodinné oslavy a hostiny, kterými jim projevují svou úctu.

Dalším prvkem je sebeobětování pro rodinu, například je-li vietnamská žena obětí domácího násilí, vždy se kvůli dětem obětuje, aby udržela pevné rodinné zázemí (Lhnotaň, 2012). Tím pádem jsou ve Vietnamu rozvody méně časté než v České republice. Vietnamské ženy nesou odpovědnost za udržování rodinné harmonie a zachování tzv. „tváře“ rodiny. V případě rozvodu by na ni společnost nahlížela negativně a byla by považována za sobeckou a neschopnou udržet si rodinu pohromadě.

Vietnamci jsou velmi nábožensky orientovaní k uctívání svých zemřelých předků. V minulosti byli animisté. Věřili, že živá i neživá příroda má své duše. Z víry v posmrtný život se zrodilo uctívání předků, které je pro vietnamskou kulturu charakteristické. Z této víry vychází také uctívání mytických duší a hrdinů, kteří se

stali patrony celé země a jednotliví spolubojovníci mají v jejich rodných obcích své svatyně. Mezi nejvýznamnější hrdiny a ochránce patří prehistoričtí králové „Huong“, v překladu hrdinové (Vasiljev, 2007). Vietnamci jsou ve velké většině vyznavači buddhismu, který vychází z podstaty tzv. školy mahájánové. Je typický svou neokázalostí a neorganizovaností, což se velmi liší od buddhismu v Thajsku, Laosu, Kambodži a Barmě. Nemá žádnou organizovanou a sjednocenou církev. Města i vesnice ve Vietnamu mají buddhistickou pagodu, která je typická svou věžovitou, vícepatrovou zvonící. Každá vietnamská rodina má v domácnosti alespoň jeden oltář, kde uctívá své zemřelé. Tento rituál vychází z buddhismu, taoismu a konfucianismu. Podstatou je prodloužení vztahu dětí k rodičům i po jejich smrti. Nejdůležitější součástí jsou fotografie předků, které jsou obklopeny předměty a nápisy vztahujícími se k zemřelým. Na oltáři je také umístěna porcelánová nádoba s popelem, do které jsou zapichovány vonné tyčinky, jejichž dým je považován za nositele modliteb. Oltáře bývají zdobeny květinami, svícný a obětinami jako jsou nádoby s alkoholem, misky s rýží nebo ovocem. Všichni participanti mi potvrdili, že oltář mají a pravidelně ho obhospodařují. Někteří dokonce přešli z ateismu právě na buddhismus, kvůli partnerce/partnerovi.

„Já jsem buddhista, ale manželka nevím, jestli je věřící nebo nevěřící. Nikdy nechodila do kostela nic, tak podle mě je nevěřící. Snažila se mi přizpůsobit v mém náboženství tak, že jsme měli doma oltář a ona se taky modlila podle mě a opakovala po mně. Takže se potom stala taky trochu buddhistkou.“

Postavení členů v rodině je spojeno také s dalšími odlišnostmi, a to například rozdílná role vietnamské a české dcery. Ve vietnamské rodině, jsou-li oba rodiče pracovně zaneprázdnění, nejstarší dcera přebírá roli tzv. „druhé matky“. Stará se o své mladší sourozence, dělá s nimi úkoly a obětuje tak veškerý svůj volný čas. V české rodině se role „druhé matky“ nevyskytuje (Berger & Luckmann, 1999). V současnosti se již tato role příliš nevyskytuje. Rodiče upřednostňují spíše chuť nebo prarodiče svých potomků. Od svých dětí očekávají stoprocentní soustředění se na kariéru a studium.

Vnímání úsměvu na tváři u Vietnamců má kromě významu radosti a štěstí také i další význam. Může pomoci zmírnit problémy a nesnáze, proto může být k vidění Vietnamec, který s úsměvem vyplácí svého potomka, prý proto, aby zmírnil jeho bolest. Úsměv často vyjadřuje také omluvu v případě, že Vietnamec něčemu nerozumí (Šišková, 2001). V České republice jsou obecně Vietnamci považováni za velmi usměvavé lidi, avšak tato situace bývá občas matoucí, jak pro české partnery, tak jejich okolí. Mí participantů mi často popisovali situace, kdy svému vietnamskému partnerovi či partnerce překládali a něco vysvětlovali, tak brali úsměv a pokyvování hlavou, jako symbol pochopení, přitom Vietnamci takhle projevovali pouze své nesnáze.

„Byli jsme u našich a Pavlovi jsem říkala s čím má pomoci svým rodičům na domě. On se smál a přikyvoval, tak jsem to brala jako hotovou věc. Po příjezdu jsem byla, ale nemile překvapená, Pavel místo přivrtání televize do zdi nastavil programy v televizi. Sám se mi potom přiznal, že vlastně vůbec nevěděl, co po něm chceme a že myslel, že mi to dojde.

Takových situací bylo více. Nechápu, že jsem se ještě neponaučila.“

Ve vietnamštině neexistuje projev tykání a vykání v podobě, jakou známe z českého jazyka. Užívají zvláštních zdvořilostních forem obrátů a slov, jejichž aplikace závisí na řadě okolností, vztahujících se k věku, společenské příslušnosti účastníka a jeho postavení v rozhovoru. Vyjadřují se jimi vztahy nadřízenosti a podřízenosti, mezi staršími a mladšími, mužem a ženou, mezi přáteli jedné věkové kategorie a vztahy neutrálními. Tyto rozdílnosti probíhají také uvnitř vietnamské rodiny, kdy mladší sourozenci vykájí starším sourozencům a nadále i potomci mladších sourozenců musí vykat potomkům starších sourozenců. Tato forma projevu úcty je Vietnamu stále používána v každé rodině, avšak potomci narození v České republice bývají za chyby ve vykání a tykání často omluveni.

„U nás ve Vietnamu tykáme starším sourozencům a zároveň jejich dětem. Tady to tak není. Potom, co jsem se naučil ve škole pořádně češtinu a pochopil rozdíl ve vykání a tykání, tak mě to potom i mátló. Vy to máte mnohem jednodušší, třeba naši dceru to nemůžu stále

naučit. Mám totiž i mladšího bratra a tomu by měla dcera správně tykat, ale stejně používá vykání. Ona jako vyká ve Vietnamu snad úplně všem. Když byla menší, tak vykala i ostatním cizím dětem.“

Pravidla vietnamského slušného chování udávají, že by lidé neměli obtěžovat ostatní svými problémy a stížnostmi. Zcela nevhodná je také otevřená kritika jednotlivce před kolektivem, neboť dotyčný tím „ztrácí svou tvář“. Tvář však před ostatními ztratí také ten, kdo se vzteká, křičí či jinak dá průchod svým negativním emocím. Ukazuje, že není schopen regulovat své pocity a pozbývá tak své autority. Nemístná je rovněž ostrá argumentace a hádky zaměřené na přesvědčování druhého. U Vietnamců je zapotřebí umírněné, uctivé chování a neafektované pohyby. Sami příliš neprojevují své pocity a emoce, což mi potvrdili i mí participantů. Při hádkách a konfliktech bývají právě Vietnamci často zdrženliví a snaží se zachovat klid. K výchově svých potomků nevyužívají zvyšování hlasu, ale volí spíše přiměřenější způsoby.

„Jirka prostě od začátku vztahu neumí projevovat své pocity. Nikdy mi snad neřekl, že mě miluje a ani dětem. To samé platí pro okolí, neumí říct, že ho něco štve a potom je protivný a dusí to v sobě. Vypadá to občas hloupě, protože souseď ho jednou vyloženě ponižoval a nadával mu a on mu na to nic neřekl. Samozřejmě si to potom vylil na mě, protože byl celý den protivný. Mně si potom třeba postěžoval, ale před ním vypadal, jak kdyby mu to vůbec nevadilo. Myslím si, že kdyby mu řekl, co si myslí, tak se mu alespoň uleví.“

„Štve mě, když vím, že jí něco vadí a neumí to říct nahlas. Je našťovaná a nikdy mi to neřekne, když jí něco řeknu já, tak mlčí. Takhle to ve vztahu prostě dlouhodobě fungovat nemůže. Celkově v životě, v práci si nechává taky všechno líbit, potom přichází domů našťovaná a já jí nemám, jak pomoci, protože ani ti její kolegyně neví, co jí vlastně vadí, když jim nic neřekla.“

Největší odlišností ve stolování je příbor, kterým se ve Vietnamu jí, jímž jsou dřevěné hůlky. Vietnamci jsou zvyklí konzumovat převážně teplá jídla. Za hlavní jídlo

považují večeři, která musí vždy obsahovat, zeleninu, maso nebo rybu. Na snídani a oběd si dávají například pouze polévku, či instantní nudle se zeleninou a masem.

„Ve Vietnamu snídáme polévku nebo rýžovou kaši a tady to je oběd.“

Všechna jídla jsou servírovaná najednou a každý si sám vybírá, který pokrm si chce vzít a dát do své misky. Jako dezert se často servírují různé druhy ovoce. Přičemž v České republice se ke stravování využívá příbor ve formě lžice, vidličky a nože. Česká kuchyně vychází ze surovin, které si domácnosti zvládly vypěstovat samy. Je ovlivněna také okolními státy, převážně Maďarskem a Rakouskem. Obvykle se skládá ze dvou a více chodů, začíná polévkou a potom následuje hlavní jídlo, případně dezert.

„Třeba jíst příbory, to byl největší nezvyk. České jídlo má málo zeleniny oproti vietnamskému.“

„České jídlo mi přijde hrozně těžké. My Vietnamci máme rádi hodně zeleniny u každého jídla dne. Myslím si, že i pro děti je vietnamské jídlo mnohem lepší a zdravější.“

Ze svého výzkumu jsem zjistila, že většina Česko-vietnamských rodin si vzala z obou kultur to své. Snídani mívají převážně studenou, k obědu Českou kuchyni a na večeři Vietnamskou, která pro ně bývá ta hlavní, protože se při ní setkává celá rodina, často i blízcí přátelé a rodiče partnerů. Jejich děti ovládají, jak klasické příbory, tak i dřevěné hůlky.

„Jsem ráda, že Lukáš dělává hostiny, kdy pozve i naše atd. My jsme se předtím s rodinou tolik ani nesetkávali, ale právě díky tomu, že všem chutná jeho jídlo k nám chodí velmi rádi.“

„Syna jsem naučil jíst hůlkami už ve třech letech, je zvyklý, že vietnamská jídla se jí hůlkami a česká normálně Vaším příborem.“

4.1. TRADICE A SVÁTKY

I když se Vietnamci snaží po svém přestěhování se do České republiky zachovat, co nejvíce tradic a svátků, tak se vlivem akulturace do české společnosti, kterou jsem

definovala výše, tato snaha zcela nenaplní. Při vzniku Česko-vietnamských partnerských vztahů se tento proces většinou ještě více urychlí a tím pádem upouští od značné části svých zvyklostí přivezených z Vietnamu. Rodiče přistěhovalých Vietnamců do České republiky si přejí, aby si jejich děti našly i vietnamského partnera/partnerku právě kvůli zachování tradic a svátků v rodině.

4.1.1. Vietnamský Nový rok vs. Český Nový rok

Vietnamský Lunární Nový rok, patří mezi nejstarší svátky na světě. Jeho termín je pohyblivý a slaví se vždy, když je první nov Měsíce. Je spjat s oslavami konce zimy a příchodem jara. Ve Vietnamu se tento svátek nazývá „*Tết Nguyên Đán*“ zkráceně „*Tết*“ a je jeden z nejvýznamnějších a největších svátků země. Ve Vietnamu je silně spjatý s náboženstvím, jelikož se v tento svátek pořádají různé náboženské obřady a modlitby, kdy se nabízí jídlo a různé předměty na oltáře předků. Také k tomu patří rodinný kruh, pohoda, láska a přátelství. Hodně Vietnamců tento svátek přirovnává k českým Vánocům. V tento den se také zdobí obydlí a prodejny květinami. Za novoroční strom považují kvetoucí meruňku nebo broskvoň, která je pro ně znakem dlouholetosti, zdraví, nesmrtelnosti, ochranné ruky rodiny před zlými duchy a pokračováním života s rozrůstající se generací. (Pechová, 2007). Vietnamci jsou velmi pověřčiví a platí u nich podobné pravidlo jako v České republice „Jak na Nový Rok, tak po celý rok“. Tudíž si neradi na Lunární rok půjčují peníze a snaží se převážně veškeré své závazky do té doby splatit, protože jim potom můžou hrozit po celý rok finanční problémy. Některé firmy a obchody otevřou své podniky alespoň symbolicky, aby si tím zajistili obchodní úspěchy po celý rok.

Na Lunární rok si Vietnamci rozdávají také dárky, a nejen v rodinném kruhu, ale i žáci je nosí svým učitelům, pacienti lékařům, dlužníci svým věřitelům apod. Děti dostávají od svých rodičů a blízkých místo dárků peníze pro štěstí, které bývají ukryté v červených obálkách zdobených obrázky se zvěrokruhy. Dalšími zvyky jsou návštěvy příbuzných, tradiční novoroční pokrmy a ohňostroje. Za jedno z nejhlavnějších tradičních jídel, které nesmí chybět při oslavách na jídelním stole je považováno „*Bánh*

chung“, což je čtvercový koláč zabalený v banánových listech a plněný lepkavou rýží, fazolemi a vepřovým masem. Po jídle je nabízené kandované ovoce, kterým se také obdarovávají příbuzní a známí.

„Na vietnamský svátek dětí a Nový Lunární rok dáváme dětem peníze“

„Na Lunární rok jedeme vždy s partnerem do Ostravy, kde kamarád pořádá velkou hostinu zhruba pro osmdesát lidí, převážně tam jsou pouze Vietnamci. Beru tam většinou i mé rodiče, protože se jim to hrozně líbí a chutná jim vietnamské jídlo. Po hostině všichni popijíme, zpíváme karaoke, jíme ovoce a bavíme se. Upřímně mám oslavy Lunární roku raději, jak náš Silvestr.“

„Ve Vietnamu má Lunární rok své kouzlo, protože to je jeden z největších svátků u nás.

Tady se to nedá slavit, tak jak má. Nemáme tu totiž pagody atd.“

„Ráno se všichni pomodlíme i s dětmi, obdarujeme oltář, co máme doma a potom jdeme chystat jídlo na večer. Máme vždy předem koupenou lepkavou rýži v banánovém listě, protože její příprava je moc náročná a zdlouhavá, tak to kupujeme od známé. Potom při večeri si připijeme a slavíme podobně jako vy.“

Svátek sv. Silvestra připadá na 31. prosince a je spjat s veselými oslavami, které probíhají v rodinách, společnosti, ale v současné době již i na náměstích. Znakem silvestrovské noci jsou ohňostroje, které zdobí oblohu po celé zemi. O půl noci také nastává skupinový přípitek šampaňským či sektem, při kterém si všichni přejí štěstí a zdraví do následujícího roku. V minulosti se Silvestrovská noc vyznačovala magickými úkony a věštěním. Lidé tuto noc považovali za osudnou a příznivou pro odhalení budoucna. Věštby se často týkaly úrody, zdraví, smrti, lásky a manželství. Věštilo se z lití olova, vosku, házení střevíce, slupek cibule, novoročních snů aj. (Večerková, 2015). S příchodem Nového roku jsou spjata také novoroční předsevzetí. Nejčastěji se týkají úpravy životosprávy, změny zaměstnání či odnaučení dosavadních zlovyků. Tradičně lidé považují první leden za osudný a řídí se příslovím: „Jak na

Nový rok, tak po celý rok“, z čeho vyplývá, že veškeré aktivity v tento den, budou mít vliv i na zbytek roku.

„Slavíme oba Lunární i Silvestr“

„Lunární slavíme více, protože Vietnamci vždy uspořádají nějakou větší hostinu. Na náš Silvestr jdeme za rodinou a pak někam jen sednout.“

Participantů převážně volí oslavy obou svátků. Často se stává, že dokonce partneři a partnerky z České republiky si osvojili Lunární rok více, jak Silvestr. Do těchto oslav převážně zakomponují i své rodiny a blízké, kteří se této situaci nebrání a jsou k ní spíše otevření.

4.1.2. Den dětí ve Vietnamu

Tento významný den nese název „Tết Trung thu“, v překladu svátek středu podzimu. Slaví se 15. den 8. lunárního měsíce, kdy je měsíc nejkulatější a nejjasnější. V minulosti byl tento den přisuzován oslavám sklizně, lidé předvíдали příští úrodu a obdarovávali předky. Dnes patří dětem, které se převlékají do svátečních šatů a nosí masky lva nebo tygra. V průběhu oslav zapalují ručně vyráběné barevné lampiony a lucerny. Tradičním pokrmem jsou koláčky „bánh Trung thu“, které symbolizují dostatek jídla a dobrou úrodu. Také se dávají jako dárek přátelům, sousedům či spolupracovníkům.

„My slavíme už jen český Den dětí, aby to měla dcera stejně jako ostatní děti ve škole.“

„Vietnamský Den dětí se tady už moc neslaví.“

„Vietnamci, kteří se přestěhovali do České republiky tento svátek už moc neslaví, je pro nás důležitější třeba Lunární rok nebo výročí smrti.“

Mí participantů volí oslavy Dne dětí dle českého kalendáře. Nedávají danému svátku příliš velký význam, je to spíše jen symbolická odměna dětí. Ve Vietnamu je ovšem tento svátek stále tradičně dodržován, ale Vietnamci, kteří se přestěhovali do

České republiky ho již převážně neslaví. Někteří jejich partneři a partnerky ani nevěděli o existenci daného svátku.

4.1.3. Velikonoce a Vánoce

Velikonoce jsou jedním z nejstarších českých svátků, který má kořeny v křesťanství a slaví zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Datum oslav je pohyblivé, připadá na první neděli po prvním jarním úplňku, tedy v březnu či dubnu.

Slavnosti jsou rozděleny dle Velikonočního třídění, které začíná Zeleným čtvrtkem. Především je tento den označován jako vzpomínka na Ježíšovu Poslední večeři. Následuje Velký pátek, který se považuje za den smutku, kdy byl dle tradice ukřižován Ježíš Kristus. Býval dnem, kdy bylo zakázáno pracovat na poli či v hospodářství, aby se tzv. nehýbalo se zemí. Mnohé hospodyně se bály i zametat (Vondrušková, 2015). Existovalo také přesvědčení o tom, že na Velký pátek mají veškeré modlitby a tužby větší moc než jindy, tudíž probíhají různé bohoslužby a dodržoval se přísný půst.

Potom nastává Bílá sobota, nese se ve znamení příprav na Ježíšovo zmrtvýchvstání a barevné označení je podle roucha novokřtěnců, kteří ve středověku přijímali křest (Večerková, 2015). Na neděli připadá Boží hod velikonoční, kdy podle evangelií Kristus vstal z mrtvých. Je spjat s bohoslužbami a oslavami. Lidé si v tento den dopřávají tradiční velikonoční pokrmy jako jsou: beránek, mazanec a vejce. Před konzumací je nosí do kostela, kde si je nechávají posvětit.

Posledním dnem slavností je Velikonoční pondělí, jinak se také nazývá Červené pondělí. Muži chodí s pomlázkou, která je většinou vytvořená z jednoho nebo více zdobených proutků, jimiž šlehají ženy a u toho zpívají různé básně a koledy. Za odměnu dostávají sladkosti, kraslice neboli malovaná vejce.

Mí participanti Velikonoce slaví pouze, kvůli dětem. Ti, co děti nemají, tento svátek neslaví převážně vůbec. Oslavy probíhají spíše symbolicky, kdy si děti namalují

vajíčka, nakoupí sladkosti a vyrazí s pomlázkou za svými přáteli a rodinou. Vietnamci se těchto oslav příliš neúčastní, někteří mi sdělili, že jim není příjemné právě šlehání žen pomlázkou.

„Velikonoce slavím jen kvůli synovi, jinak mě to příliš nebere.“

„My ve Vietnamu Velikonoce nemáme, dlouho jsem ani nevěděl, že takový svátek vůbec existuje“

„Není mi příjemné, že by mě měli chlapi mlátit prutem.“

V České republice jsou Vánoce považovány za jeden z nejdůležitějších svátků v roce. Bývají označovány jako dny plné pohody a klidu, které lidé tráví se svými nejbližšími. Skládají se ze tří státních svátků: 24.12. Štědrý den, 25.12. první svátek vánoční nebo také Boží hod, 26.12. druhý svátek vánoční aneb svátek svatého Štěpána.

Pro přípravu Vánoc bývá typický perfektně uklizený dům či byt. Následně přichází na řadu výzdoba, kterou tvoří vánoční stromek s ozdobami z různých materiálů – papíru, foukaného skla, dřeva, třpytek a čokoládových figurek, svítící elektrické svíčky, papírové vločky apod. V minulosti byl nejdůležitější vánoční výzdobou světelný betlém, dnes je vystavován na náměstí u vánočních stromů, kde můžeme najít také živé betlémy, které znázorňují přímo lidé.

Na Štědrý den je zvykem držet masopust. Rodiče slibují dětem, že pokud tuto tradici vydrží až do večera, tak uvidí „zlaté prasátko“. Štědrovečerní večeře se tradičně skládá z polévky, kapra nebo masových smažených řízků a bramborového salátu. Všechny chody by měly být při večeři nachystané již na stole, a to z toho důvodu, že vstávání od stolu v průběhu hostiny přináší dle pověry smůlu. Dále je potřeba mít prostřeno i pro nečekaného hosta, který by mohl dorazit. Po večeři se přechází ke stromku, kde se předávají dárky, zpívají koledy a dívá se na tradiční české pohádky. Po dobu dalších státních svátků se navštěvují ostatní příbuzní a přátelé.

Většina participantů z Vietnamu Vánoce vůbec před příjezdem do České republiky neznala, seznámili se s nimi až po migraci. Samotný svátek se jim velmi zalíbil a s partnery a partnerkami ho slaví rádi. Dodržují jako rodina veškeré zvyky a tradice, a dokonce v průběhu vánočních svátku pořádají či navštěvují i vietnamské hostiny.

„Vánoce jsem si oblíbil, líbí se mi, jak mají vždy děti radost z dárečků, co dostanou.“

„Ve Vietnamu jsme Vánoce neměli.“

4.1.4. Vietnamská svatba vs. česká svatba

V minulosti byly ve Vietnamu typické předem dohodnuté sňatky, které domlouvali rodiče pro své děti. Výběr byl založen na finanční situaci, sociálním postavení ve společnosti, jiných životních úspěších jako vítězství v různých soutěžích apod. Svatební ceremoniál se skládal z několika fází. První krok byl seznámení ženicha s nevěstou a vyžádání souhlasu rodičů ke sňatku. Dále nastaly oficiální námluvy, kdy rodina snoubence přinesla do domu budoucí nevěsty tradiční dary jako jsou: zelený čaj, vepřové maso, lepkavá rýže a koláčky zabalené v červeném obalu, které jsou symbolem štěstí. Zvykem bylo, že dívka po svatebním obřadu opustila svůj domov a odešla k rodičům ženicha, kde se o ně starala a stala se hospodyní v jejich domácnosti.

Samotný svatební obřad nastal jeden až tři roky po zasnubách. Před svatbou si rodina nevěsty vyžadovala, kolik zlata, šperků, alkoholu a jídla bude muset rodina ženicha shromáždit, aby se obřad mohl vůbec uskutečnit. Následně přijela do domu nevěsty její budoucí tchyně, která přivezla dary a informace o čase, kdy si nevěstu vyzvedne svatební průvod složený z ženicha, tchána, sourozenců, členů rodiny a přátel (Pechová, 2007). Po jejich příjezdu, otec nebo hlava rodiny nevěsty provedla obřad před jejich rodinným oltářem. Dále následovala hostina, po které si ženich se svou rodinou odvezli nevěstu domů, kde je čekaly další oslavy a ohňostroje. První noc novomanželé trávili v oddělených pokojích.

V současné době jsou svatby ve Vietnamu ovlivněné západem a tradiční zvyky se dodržují v menší míře, než tomu bylo v minulosti. Nevěsty volí svatební šaty evropského stylu a národní vietnamské mají pouze na část svatební hostiny nebo obřadu. Volba životního partnera již závisí na jednotlivcích, ale stále platí, že je potřeba požehnání obou rodičů. Velikost hostiny a obřadu se liší dle finanční situace novomanželů a jejich rodin.

„Ve Vietnamu je zvyk, že za svatební obřad musí zaplatit spíše rodina ženicha nebo on sám.

Nevěsta platí potom na druhý den jen malé setkání rodiny, kde jsou jen příbuzní.“

Svatba v České republice bývá velmi významnou událostí. Sňatek se odehrává před pověřeným členem zastupitelstva obce nebo matričního úřadu. Svatbě předchází zasnuby, kdy muž požádá rodiče své budoucí snoubenky o ruku, tedy o svolení si ji vzít za manželku. Přičemž daruje své vyvolené zasnubní prsten.

Pár týdnů před konáním svatby se napečou tradiční svatební koláčky plněné tvarohem, mákem a povidly. Dle pověry je nesmí péct nevěsta, jelikož by to přivolalo chudobu. Těsně před svatbou se koná rozloučení se svobodou, kdy se budoucí nevěsta i ženich setkají se svými přáteli a oslavují každý zvlášť své poslední dny svobody.

Se svatebními oděvy jsou také spjaté další pověry. Nejznámější je, že nevěstu ve svatebních šatech nesmí ženich před obřadem vidět, jelikož to přináší smůlu. V den svatby by měla mít nevěsta na sobě něco starého, například rodinný šperk, něco darovaného a něco modrého (často to bývá modrý krajkový podvazek). Další zajímavostí je, že si nevěsta nesmí šít svatební šaty sama, jinak si rozpíchá své štěstí (Celunová & Tvrdíková, 2016).

Před cestou na místo obřadu si všichni svatebčané nazdobí svá auta korsáží. Místo obřadu si vybírají ženich s nevěstou sami, to samé platí pro místo konání slavnostní hostiny. Ta obvykle začíná polévkou, kterou novomanželé jedí jednou lžící. Následně společnými silami rozkrojí svatební dort, ze kterého by měl ochutnat každý

svatebčan. Na konci hostiny nevěsta zády hází svou svatební kytici a dívka, která ji chytí se dle pověry brzy vdá.

Všichni mí participanti si zvolili českou svatbu. Vedlo je k tomu hned několik důvodů, které ovlivnilo jejich rozhodnutí. Například, že je samotný obřad situován v České republice, tak proto česká svatba. Dále, že většina jejich hostů byla českého původu, tím pádem by nerozuměli vietnamským svatebním tradicím a zvykům. Nikdo z partnerů ani partnerek neměl problém s volbou českého obřadu, to samé platilo pro jejich rodiny. Někteří si ho přizpůsobili k obrazu svému a například na svatební hostinu zvolili vietnamské kroje nebo podávali i vietnamská jídla.

„My jsme měli svatbu po česku, protože jsme v Česku, a ne ve Vietnamu.“

„Měli jsme českou svatbu, protože vietnamská stojí více peněz, protože se musí pozvat hodně lidí.“

„Rodina byla ráda, že jsme spolu měli svatbu. Neřešili, jestli bude česká nebo vietnamská.

Chtěli hlavně abychom se měli rádi.“

„No největší rozdíl na svatbě byl v tom, že Vietnamci nosili hodně peněz a Češi nosili dárky.“

„Na naši svatbu vzpomínám moc ráda, měli jsme obřad na zámku, kde jsme měli normálně svatební šaty a oblek. Potom jsme se převlékli do vietnamských krojů, ve kterých jsme byli na svatební hostinu. Na večeři jsme servírovali vietnamské závitky, bun bo nam bo a další vietnamská jídla. Všem se to moc líbilo a myslím, že jsme ukázali, to nejlepší z obou světů.“

5. INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE

Odjakživa dochází ke komunikaci mezi lidmi, kteří mají více než jedno etnické společenství, dochází tedy ke kontaktům různých národů a etnik. V praxi se tedy setkávají různé kultury, které se odlišují nejen jazyky, ale i celkovým vnímáním. Jan Průcha ji ve své knize „*Interkulturní komunikace*“ definuje jako: „*termín označující procesy interakce a sdělování probíhající v nejrůznějších typech situací, při nichž jsou*

komunikujícími partnery příslušníci jazykově anebo kulturně odlišných etnik, národů, rasových či náboženských společenství. Tato komunikace je determinována specifíčkostmi jazyků, kultur, mentalit a hodnotových systémů komunikujících partnerů.“ (Průcha, 2010, s. 16) Tento proces nastává právě v Česko-vietnamských partnerských vztazích, kdy každý z partnerů pochází z odlišné etnické skupiny. Jejich vztah je determinován také i jazykovými odlišnostmi, které mohou zapříčinit jazykovou bariéru.

Základem funkčního vztahu je komunikace, což je velmi podstatné v překonání jazykové bariéry. Tu lze překonat společným jazykem. Jak jazykem jednoho z partnerů, tak jazykem, kterým se dokáží oba partneři dorozumět, většinou to bývá anglický jazyk. Mezi partnery jiné etnicity však mohou vznikat i jiné než jazykové bariéry. Nejčastěji se jedná o předsudky k jiné etnicitě a na straně druhé předpoklad podobností. Zmíněné bloky mohou právě znesnadnit interkulturní komunikaci.

Předsudky jako takové nejspíše nikdy docela nezmizí, je však možnost jejich zmírnění. Tou dosáhneme nejvíce rovnoprávností obou partnerů. Dále také možností setkávat se s ostatními členy druhé komunity. Je tedy důležité prohloubení vztahů a poznávání kultury a chování druhé komunity. Dále může docházet při komunikaci dvou osob různých kultur k nedorozuměním zapříčineným nedostatkem informací. Při interkulturní komunikaci může dojít i k rozporům, které zapříčiní charakter a osobnost partnera, která nemusí být vždy tolerována. Tyto neshody bývají zapříčiněny nesprávným vnímáním dané situace a postojem druhé osoby.

Interkulturní komunikace probíhá, jak ve verbální, tak v neverbální podobě. Tyto dva druhy od sebe nelze oddělit, oba jsou velmi důležité pro celkový dojem. Při komunikaci se tedy zohledňuje, jak obsah dané komunikace, tak způsob sdělení. Pokud se budeme soustředit na verbální komunikaci mezi partnery, přihlíží se zde na artikulaci, zvolení správných slov tedy na správné slovní zásobě a v neposlední řadě i na celkovém obsahu komunikace. Při komunikaci se většinou soustředíme právě na obsah sdělovaného, podvědomě však věnujeme pozornost tomu, jak se člověk u rozhovoru tváří, jaké má postavení těla a jaké gesta u rozhovoru používá. Dále mezi

prvky neverbální komunikace patří gestikulace, která výrazně podpoří hlavní pointu daného tématu. (Broszinsky-Schwabe, 2011) Pro interkulturní komunikaci jsou neverbální prvky velmi důležité. Nejvíce pak v případě, kdy jeden z partnerů neovládá jazyk druhého partnera na takové úrovni, aby se dorozuměli pouze slovem.

Jelikož stále velká část Vietnamců žijící v České republice stále nehovoří česky na dostatečné úrovni, tak mezi partnery jistá jazyková bariéra nastává. Když jsem se jich ptala, jak ji řešili, tak převážně neverbální komunikací. Popisovali mi, že po čase si mezi sebou vybudovali „pouto“, které jim umožňuje se dorozumívat i bez mluvení. Problém potom nastává v komunikaci s okolím, kdy musí partner nebo partnerka českého původu překládat a pomáhat s dorozuměním se ve společnosti. Některé partnerky a partneři se dokonce postupem času začali učit také vietnamsky, aby se mohli dorozumívat s partnerem, jeho rodinou a přáteli. Mí participanti také hodně zmiňovali jazykovou bariéru mezi rodičem vietnamského původu a jejich dítětem, které neovládá vietnamštinu.

„Když jsme se seznámili, nikdo nechápal, jak se můžeme spolu domluvit, protože Tomáš neuměl skoro vůbec česky. Sama nevím, jak je to možné, ale vždy jsem věděla, co mi chce říct a on věděl, co chci říct já jemu.“

„Začala jsem se učit vietnamsky, Martin mi koupil učebnice pro prováčky ve Vietnamu a procházel to se mnou. Jako zatím mě to baví, uvidíme, jak mi to půjde do budoucna.“

„Když si voláme s jeho rodinou z Vietnamu, tak mi většinou překládá. U mé rodiny, to je jednoduché, zvykli si, že na něho musí mluvit jednodušeji a pomaleji, on pak rozumí“

„Ze začátku jsme se domlouvali rukama, nohama. Potom Lenka začala chodit na kurzy češtiny a bylo to jen lepší a lepší.“

„Já mu rozumím, horší je to s dětmi, protože oni, když na něho mluví, tak jim skoro nic nerozumí. Často se stalo, že jim dovolil něco jen kvůli tomu, že nevěděl, co mu říkají a za normálních okolností by svolení nedostal. Bývá to často důvodem našich hádek, protože děti toho začaly využívat a přijde mi, že ztrácí díky tomu jejich respekt.“

Každá kultura má neverbální i verbální komunikaci svým způsobem specifickou. Právě u Česko-vietnamských partnerů mohou nastat kvůli tomu jisté neshody. Například, při seznamování nepodávají Vietnamci pouze pravou ruku, ale využívají obě ruce, přičemž pravou doprovází i lehký stisk levé ruky. Oběma rukama jsou rovněž podávány jakékoli předměty partnerovi, kterému tak vyjadřují svou úctu. Pokud chce Vietnamec přivolat druhou osobu, nevyužije pokynu ukazovákem, ale otočí ruku hřbetem nahoru a začne pokyvvovat rukou v zápěstí. Takové gesto může vypadat jako odhánění. Což bývá pro české partnery a partnerky velmi překvapivé. Dále je pro Vietnamce přímý pohled do očí považován za nezdvořilý, nepříjemný a vyjadřuje domýšlivost a nadřazenost. Přitom u Čechů to bývá spíše naopak. V interkulturní komunikaci mezi partnery je potřeba hlavně vzájemného porozumění a pochopení. Postupem času se u všech mých participantů jazyková bariéra postupně zmenšovala, což zapříčila hlavně snaha obou partnerů.

6. BILINGVNÍ RODINA

Za bilingvní rodinu označujeme především lingvisticky smíšené rodiny, které vznikají s narůstající migrací čím dál častěji. Jsou to rodiny, jejichž členové používají, nebo dokážou používat v komunikaci více než jeden jazyk. Bilingvismem se zabývalo v minulosti již několik autorů, kteří ho definovali, analyzovali a rozdělili do několika typů. Některé z nich uvádím níže.

“Bilingvismus (je) schopnost ovládat dva jazyky na úrovni rodilého mluvčího... Nelze samozřejmě definovat stupeň dokonalosti, na kterém se z nerodilého mluvčího stává bilingvista: rozlišení je relativní.” (Bloomfield, 2008, s. 40)

„Bilingvní či celostní pojetí bilingvismu považuje bilingvního člověka za integrovaný celek, který nelze nijak snadno rozdělit na dvě samostatné části. Bilingvista není sumou dvou

úplných či neúplných monolingvistů, jde spíš o specifickou a jazykovou konfiguraci.“
(Grosjean, 2008, s. 40)

„Bilingvismus označuje schopnosti a komunikaci ve dvou jazycích... V bilingvní společnosti se komunikuje dvěma jazyky. V bilingvní společnosti může být velký počet monolingvních lidí... za předpokladu, že je v ní i dostatek bilingvních lidí na to, aby v této společnosti zajišťovali funkce vyžadující bilingvní schopnosti. Je tedy třeba rozlišovat mezi individuálním bilingvismem a bilingvní společností.“ (Lam, 2008, s. 40)

Martin Lachout ve své knize *„Bilingvismus a bilingvní výchova“* rozdělil bilingvní rodiny do šesti typů, především podle mateřského jazyka a jeho spojení s partnerem (Lachout, 2017). Níže vysvětlím všechny typy zvlášť.

6.1. TYPY BILINGVNÍCH RODIN PODLE MARTINA LACHOUTA

6.1.1. První typ

Jako první typ označujeme rodinu, kde partneři hovoří rozdílnými jazyky, každý z nich však rozumí a do jisté míry ovládá i jazyk svého protějšku. U prvního typu je ústřední jazyk komunity, kde rodina žije a zároveň je jazykem jednoho z rodičů. Každý z rodičů, však komunikuje s jejich dítětem svým mateřským jazykem.

V průběhu výzkumu jsem se setkala s rodinami, kde oba rodiče mluvili na své děti svým mateřským jazykem, konkrétně vietnamsky a česky. Tím pádem dítě ovládalo oba jazyky naprosto plynule a přirozeně. Tato situace nebývá příliš častá, kvůli nedostatku času rodičů. Děti se tím pádem učí pouze češtinu.

„Syn umí vietnamsky i česky. Jak se narodil, tak jsme na něho od mala mluvili oba svým jazykem. Ví, že se má se mnou bavit vietnamsky a s matkou, babičkou, kamarády atd. česky. Je to velká výhoda pro něho, když jedeme třeba za mou rodnou do Vietnamu, protože mu aspoň nemusím překládat, tak jako manželce.“

„Chtěl jsem dceru učit vietnamsky, ale neměl jsem na to čas, a pak už bylo pozdě. Jako umí pár slovíček, ale nedomluví se.“

6.1.2. Druhý typ

Druhým typem označujeme rodinu, kdy rodiče mají rozdílný mateřský jazyk. Dominantní jazyk společnosti je však jazykem jednoho z rodičů. Oba rodiče komunikují s dítětem odlišným, nedominantním jazykem. Tento jazyk je, avšak odlišný od jazyku společnosti. Dítě se setkává s dominantním jazykem společnosti pouze ve škole nebo mezi svými vrstevníky. Do kontaktu s druhým jazykem se dítě dostává přibližně kolem třetího roku věku, kdy by mělo nastoupit do mateřské školy.

6.1.3. Třetí typ

U třetího typu oba z rodičů hovoří stejným mateřským jazykem. Dominantní jazyk společnosti, ve které rodina žije však není identický jako mateřský jazyk rodičů. S dítětem i mezi sebou rodiče komunikují v mateřském jazyce. Dítě tak do kontaktu s jazykem společnosti opět přichází až mimo prostředí své rodiny.

6.1.4. Čtvrtý typ

Čtvrtý typ bilingvní rodiny poukazuje na to, že oba z rodičů hovoří rozdílnými mateřskými jazyky, avšak ani jeden z jazyků není dominantní ve společnosti, ve které rodina žije. Komunikace s dítětem zde nejčastěji probíhá v jednom z mateřských jazyků rodičů.

6.1.5. Pátý typ

U pátého a zároveň posledního typu mají oba z rodičů stejný mateřský jazyk, ten se také shoduje s jazykem komunity, ve které rodina žije. U pátého typu však jeden z rodičů záměrně komunikuje s dítětem v jiném jazyce. Minimálně jej tím učí základy a oslovení. Tento typ výchovy můžeme častěji vídat i u nás. Kdy jeden z rodičů na dítě mluví například anglicky, aby mu ulehčil pozdější vzdělání. Důležité však je, aby rodič jazyk, ve kterém na dítě hovoří ovládal tak, aby na dítě nepřenášel nedostatky, které v tomhle ohledu má. Tento typ je v dnešní době více a více oblíbený.

6.1.6. Šestý typ

Oba rodiče mluví jiným jazykem, komunita, ve které rodina žije má rovněž více dominantních jazyků. Pro představu to takto funguje např. ve Švýcarsku. S dítětem doma rodiče komunikují střídavě v obou jazycích.

Kromě uvedených typů existují dále méně frekventované typy bilingvní výchovy v rámci rodiny, jako je například výchova pomocí *au pair*, střídavá bilingvní výchova rodičů a prarodičů, kdy je dítě přes týden vychováváno s rodiči ve stejném jazyce, o víkendu o prázdninách pak v cizím jazyce prarodičů apod. (Lachout, 2017)

V Česko-vietnamských partnerských vztazích je svobodná vůle rodičů, zda bude jejich dítě mluvit mateřskými jazyky obou, nebo pouze ústředním jazykem společnosti, ve které žijí. V mých rozhovorech participanti převážně mluvili na své děti pouze českým jazykem, a to z toho důvodu, že rodič vietnamského původu neměl tolik časového prostoru, aby dítě učil vietnamsky. Každopádně potom nastává problém v komunikaci s rodinou žijící ve Vietnamu.

7. POJETÍ ETNICITY

Pojem etnicita, vycházející z řeckého slova „ethnos“ v překladu „jiné“ či „druhé“ se v posledních letech stalo fenoménem. V současnosti se hojně využívá ve společenských vědách, masmédiích i každodenních komunikacích. Dle Thomase Hyllanda Eriksena nárůst zájmu o danou problematiku má na svědomí prudký vzestup počtu studií operujících s termíny „globalizace“, „identita“ a „modernita“, které se blíže dotýkají fenoménů, které s etnicitou úzce souvisí (Eriksen, 2012). Etnicita nemá jednotnou definici, dá se říct, že částečně svým významem nahradila slovo „rasa“.

Pojímání etnicity můžeme rozdělit do dvou hlavních skupin. První je primordialismus, který předpokládá, že etnicita je charakteristikou lidstva a nemění se. Vazby a pouta mezi etniky a národy jsou tím pádem přirozené. Primordialismus byl kritizován právě pro jeho pohled na etnicitu jako na neměnnou a oddělenou jednotku. Na druhé straně stojí instrumentalismus. Ten považuje etnicitu za sociální, politický a kulturní zdroj pro různé zájmové skupiny, který se snaží manipulováním se symboly získat politickou moc. Instrumentalismus pojímá etnicitu za sociálně

konstruovanou a předpokládá schopnost lidí měnit vlastní identitu (Hutchinson & Smith, 1996).

Etnicita se obecně chápe jako odlišnost, která odděluje určité skupiny lidí. Základem je rozdělení do kategorií „My“ a „Oni“, což je podmínkou samotné existence pojmu. Takto vytvořené skupině říkáme etnikum. *„Etnikum je společenství lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Souhrnně lze říct, že etnikum se vyjadřuje vlastní etnicitou“* (Průcha, 2010, s. 51). Na základě mého výzkumu jsem došla k závěru, že se všichni mí participanté setkali s pocitem rozdělování se společností na „My“ a „Oni“, právě na základě etnicity.

7.1. VNÍMÁNÍ JINAKOSTI

V průběhu života se každý setká s něčím odlišným, co je specifické svou jinakostí. Vše, co nespadá do určitých norem je pro nás odlišné a abnormální. Nejčastější problematikou v daném vnímání je rozdělování na skupiny „My“ vs „Oni“. Právě ty, vyjadřují určitý rozdíl v daných kategoriích, jejichž členové se považují za výrazně odlišné. Toto rozdělování je všudypřítomné, může na sebe brát různé podoby a opírat se o různá kritéria. Nejčastějším kritériem je však etnicita, která může vyobrazovat i jisté pocity nadřazenosti a nerovnocennosti, které mohou vést k určitým stereotypům či rasismu vůči druhé kategorii označované jako „oni“.

Dle výzkumu Eurobarometer patří Česká republika mezi prvních pět evropských států, jejichž obyvatelé nejvíce odmítají migraci (Prokop, 2015). Z velké části mají na svědomí tento postoj obyvatelstva masmédiu, která občany značně ovlivňují. Dále nedůvěra Čechů pramení také ze strachu ztráty svých kulturních zvyklostí, konkurence na trhu práce, narůstající kriminality, ale také ze zneužívání sociálního systému.

Můžeme se setkat jak s pozitivním vnímáním, kdy jedinec uznává i jiné interkulturní postoje a nepředpokládá, že jeho postoje a názory jsou jediné možné a správné. Takovému člověku se otevírají možnosti poznání a objevování jiné kultury, jazyků a zkušeností. Zdržuje se soudů, kritiky a zbytečných předsudků v kulturních

rozdílech. Toleruje to, že všechny etnicity nejsou stejné a je ochoten vstupovat mimo svou komfortní zónu. Většinou se právě tato skupina lidí podílí na řešení konfliktů a napomáhá odstranění předsudků. Tuto pozici převážně zastupují v Česko-vietnamských partnerských vztazích partneři a partnerky českého původu.

Na druhé straně se setkáváme s negativním postojem a vnímáním jinakosti. Většinou se setkáváme s předsudky a stereotypy, které jsou založeny na utváření předpojatých a negativních úsudků o člověku či skupině. Většinou předsudky popisují negativní zkušenost ostatních lidí, dost tomu napomáhají média a informační kanály jako takové (Morgensternová, 2007). Od jedné informace se tak můžou promítat předsudky do celé skupiny. Člověk s předsudky bohužel nezvažuje jiná vysvětlení a automaticky odsoudí veškerou další komunikaci s druhou etnicitou. Škála předsudků je široká od osočování, diskriminace a vyhýbání se dané etnicitě až po násilné činy, které závisí na intenzitě předsudků a předchozích zkušeností. Zaujala mě jedna zkušenost mého participanta, kde se předsudky proměnily až v násilné činy.

„Když jsem byl na učilišti, tak nás ještě moc Češi nebrali. Smáli se nám a nadávali, ale museli jsme být na ně hodní, protože jsme se báli, že by nám vzal stát příspěvky na studium a museli bychom se vrátit zpátky do Vietnamu, takže jsme si to všechno nechávali líbit. Jednou jsme byli v parku u školy, a přišla za námi parta nějakých opilých chlapů. Jeden z nich řekl mému kamarádovi, ať se ten famanec ihned vrátí tam, odkud přišel a rozbil mu sklenku o hlavu. Tak jsem se ho zastal a pobili jsme se. Naštěstí se mě pan vychovatel z internátu zastal a pomohl mi to řešit s policií.“

S předsudky a stereotypy se participant setkávali v každodenním životě. Projevují se jak slovně, tak například nepříjemnými pohledy, které je doprovázejí.

„Když jsme šli spolu na diskotéku, tak se na nás někteří blbě dívali.“

Jsou spjaty hlavně s partnerem nebo partnerkou vietnamského původu a jejich dětmi. Všichni participanti se shodli na tom, že je nejlepší na dané projevy nereagovat, pociťují tak pocit bezmoci a nepochopení ze strany společnosti.

„Občas mi někdo nadává, že jsem rejžák, žlutej, řamanec atd. ale neřeším to, co jim na to mám jako říct?“

„Zpočátku jsem různé narážky na Martina řešila, ale zjistila jsem, že to nemá cenu řešit“

Všichni aktéři se shodli na tom, že tyto předsudky a stereotypy nijak neovlivňují jejich partnerství a nepovažují je ani jako jakoukoliv překážku ve společném soužití.

„Neberu to jako důvod k rozvodu, je to jejich problém ne náš. My se máme rádi, a to je hlavní.“

Nejvíce mé participanty trápily urážky a předsudky vůči jejich dětem. Popisovali, že se jejich děti pravidelně setkávaly se slovními napadeními ve školách a školkách. Nejčastěji se jednalo o urážky od jejich vrstevníků. Aktéři se mi svěřili s tím, že se danou situaci snažili řešit s pedagogy, ale tato cesta dle jejich slov nikam nevedla. Opět tedy pociťovali pocit bezmoci a nepochopení.

„Děti ve škole se dceři smály, že je šikmooká a něco takového. Ty narážky proti ní byly vždycky. Já jsem to ale neřešil, to spíše manželka.“

„Dcera doma plakala, že se ji ve škole smějí, že je žlutá, řamanka atd. a já nevěděl, jak ji pomoci.“

ZÁVĚR

Má práce se zabývala problematikou Česko-vietnamských partnerských vztahů a socio-kulturního střetu, který s nimi úzce souvisí. V úvodní kapitole jsem se věnovala pojmu kultura a jeho specifikací, která značí základních rozdíl ve smíšeném partnerství. Dále jsem se věnovala tomu, jak nahlíží Češi na Vietnamce a Vietnamci na Čechy, konkrétně jejich vzájemnému mínění, postoji a vztahu. Potom jsem se soustředila na ústřední téma, kterým jsou sociokulturní rozdíly. Vycházela jsem ze své empirické části a poznatků od svých participantů.

Následně jsem se zaměřila na tradice a svátky, které jsou součástí života každého z partnerů a jeho kultury. Zajímalo mě přizpůsobení jednotlivých aktérů a akulturaci Vietnamců do české společnosti. Došla jsem k závěru, že každé Česko-vietnamské partnerství si osvojilo svou vlastní část, z každé kultury a slaví spolu se svými blízkými i hlavní svátky toho druhého. Dochází tím pádem k vzájemnému spojení a jistému kompromisu mezi partnery.

Dalším probíraným tématem byla bilingvní rodina. Většina mých participantů již měla děti a jejich smíšené partnerství mělo samozřejmě vliv i na výchovu dětí. Dále jsem se věnovala interkulturní komunikaci, která tvoří základ vztahu. U Česko-vietnamských partnerů byla hlavní překážka jazykový bariéra, kterou ale postupem času odbourávali. Nejčastějším řešením bylo, že se Vietnamci naučili lépe český jazyk, ale setkala jsem se také s případy, kdy se Češky a Češi snažili naučit vietnamsky.

Česko-vietnamské partnerství sebou nesou i jistou jinakost, s jejich projevy se setkávají během každodenního života. Dochází k ní převážně v kontaktů se společností, ale také i uvnitř vztahu. Jsou s ní úzce spjaté také předsudky a stereotypy, které participanty neustále doprovázejí. Projevují se jak slovně, tak i třeba nepříjemnými pohledy. Z mých rozhovorů vychází, že si jich samotní aktéři snaží příliš nevšímat a nereagovat na ně. Nejvíce je trápí předsudky vůči jejich dětem, které se s nimi setkávají převážně ve škole či školce.

Všichni participanti berou smíšené partnerství velmi pozitivně. Považují ho za jisté zpestření a obohacení, co se týká zvyků, tradic, návyků a kultury. Shodli se na tom, že většina neshod nepramení z jejich odlišného původu, ale souvisí s běžnými starostmi, které doprovázejí i partnery stejné etnicity.

LITERÁRNÍ ZDROJE

Berger, P. L., Luckmann, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.

Brouček, S. *Český pohled na Vietnamce (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství)*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. ISBN 80-85010-46-1

Celunova, J. A., Tvrdíková, S. *Jak se žije v České republice: průvodce pro cizince*. Praha: Ekopress, 2016. ISBN 978-80-87865-29-3.

Drbohlav, D. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: SLON, 2010. ISBN 978-80-7419-039-1.

Eriksen, T. H. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.

Hartnoll, R. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule – Snowball Sampling*. Praha: Rada Evropy, 2003. ISBN 80-86734-08-0.

Hutchinson, J., Smith, A.D. *Ethnicity*. Oxford: Oxford University Press, 1996. ISBN 9780192892744.

Chaloupková, J., Šalamounová P. *Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004. ISBN 80-7330-062-1

Morgensternová, M., Šulová, L., Schöll L. *Bilingualismus a interkulturní komunikace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-678-3.

Morgensternová, M., Šulová, L., Schöll L. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1361-1.

Pechová, E. *Vietnamské tradiční svátky a oslavy*. In: *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: H&H, 2007. ISBN 80-7319-055-9.

Průcha, J. Interkulturní komunikace. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 8024730693.

Soukup, M. *Základy kulturní antropologie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015. ISBN 978-80-7465-186-1.

Strauss, A., Corbinová, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X

Šišková, T. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8648-9

Vasiljev, I. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. Jinočany: Nakladatelství H & H Vyšehradská s. r. o., 2006. ISBN 80-7319-055-9